

І. Є. Януль,

к. е. н., доцент, доцент кафедри страхування, банківської справи та фінансово-менеджменту

Т. С. Касьянюк,

студентка 2 курсу магістратури спеціальності "Фінанси і кредит",

спеціалізованої програми "Управління ризиками та страхування",

Київський національний університет ім. Т. Шевченка

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У ГАЛУЗІ СТРАХУВАННЯ МАЙНА

I. Yanul,

PhD, associate professor, associate professor of the Department of Insurance,

Banking and Risk Management Taras Shevchenko National University of Kyiv

T. Kasyanyuk,

II year master's degree student, "Finance and credit", Taras Shevchenko National University of Kyiv

EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN PROPERTY INSURANCE

У статті розглянуто зарубіжний досвід у сфері майнового страхування на основі дослідження країн-світових лідерів. Охарактеризовано особливості функціонування зарубіжних ринків майнового страхування, а також визначено рівень їх розвитку. Наводяться приклади практичного досвіду страхування майна в провідних зарубіжних компаніях, а також використання інновацій в сфері страхування. На основі статистичної інформації проаналізовано динаміку основних показників у галузі майнового страхування в США, Німеччині, Франції, Великобританії та Японії, а також наведено основні тенденції розвитку цих ринків. Обґрунтовано фактори, які сприяли успішному функціонуванню страхових ринків у розвинених зарубіжних країнах. Встановлено проблеми, з якими стикається український ринок майнового страхування та запропоновано шляхи їх вирішення на основі використання кращого зарубіжного досвіду. На основі проведеного аналізу визначено основні напрями підвищення ефективності страхової діяльності в Україні.

The article deals with foreign experience in the field of property insurance based on the countries, which are world leaders. Characterized the features of the functioning of foreign property insurance market and level of their development. Provided examples of experience on property insurance market in leading foreign companies, and the use of innovation in the insurance industry. Based on statistical information, we analyzed the dynamics of the main indicators in the sector of property insurance in the United States, Germany, France, UK and Japan. Defined the main trends in the development of these markets. Grounded factors that contributed to the successful functioning of insurance markets in developed foreign countries. Established challenges, which Ukrainian property insurance market is facing, and offered the ways of their solution, using the best international experience. On the basis of the analysis determined the main directions in order to increase the efficiency of insurance activity in Ukraine.

Ключові слова: страхування, майнове страхування, страхування "non-life", валові страхові премії, валові страхові виплати.

Key words: insurance, property insurance, "non-life", gross premiums, gross insurance payments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Майнове страхування є обов'язковим елементом кожної економічної та соціальної системи суспільства. Економіка не може функціонувати успішно без розвинутої системи страхування в країні. В розвинених державах майнове страхування займає важливу позицію, адже воно надає гарантії поновлення порушених майнових інтересів у випадку непередбачуваних природних, техногенних та інших явищ. Однак в Україні ринок май-

нового страхування знаходиться лише на етапі розвитку. Його успішний розвиток залежить від вдосконалення законодавчої бази, впровадження інновацій, підвищення конкурентоспроможності страхових компаній та подальшої інтеграції країни у міжнародні структури. Саме тому актуальним є дослідження ринку майнового страхування в розвинених зарубіжних країнах з метою визначення особливостей його розвитку та можливостей запровадження досвіду в Україні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Теоретичні аспекти майнового страхування досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як В. Базилевич, О. Барановський, Н. Внукова, О. Вовчак, С. Осадець, А. Манес, А. Поддєрьогін, Д. Фарні А. Манес, Д. Бланд, Дж. Діксон та ін. Дослідженням страхових ринків країн Східної Європи та Японії присвячені роботи таких українських вчених, як М. Мних та В. Фурман. Однак страховим ринкам країн, які вважаються світовими лідерами страхової справи, приділено недостатньо уваги. Саме тому існує необхідність розглянути особливості функціонування страхових ринків Франції, Великобританії, Німеччини та США та дослідити їх досвід.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті — розглянути та проаналізувати ринки майнового страхування зарубіжних країн, особливостей їх функціонування, і можливості запровадження досвіду в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Страхування майна сьогодні відноситься до тих сфер бізнесу, які розвиваються досить стрімко. Зростає значення страхування майна як одного з важливих механізмів захисту майнових інтересів підприємств і населення в цілому. Обсяги страхових операцій на фінансовому ринку щорічно зростають. Надаючи страхові послуги, страхові організації здійснюють рух коштів на ринку капіталу. Страхові премії, отримані від страховальників, є джерелом поповнення грошового потоку. Майнове страхування виконує дві важливі функції. З одного боку, воно звільняє бюджет від видатків на відшкодування збитків при настанні страхових випадків, а з іншого — виступає одним з найстабільніших джерел довгострокових інвестицій.

Найбільш високого рівня розвитку страхування "non-life" досягло в США, Великобританії, Німеччині, Франції та Японії. Проаналізуємо особливості функціонування страхових ринків цих країн [5, с. 234].

Американський страховий бізнес відрізняється величезним розмахом і впевнено лідирує на світовому ринку страхування за всіма можливими показниками. У США працює близько 9 000. компаній майнового страхування, в той час як в країнах ЄС їх близько 4 200, і близько 2 тис. компаній, що займаються страхуванням життя і здоров'я.

Страхова індустрія в США є єдиною, яка не підпадає під антимонопольне законодавство країни. У США функціонують два типи страхових компаній: акціонерні товариства і товариства взаємного страхування. Державних страхових фірм немає. Характерною особливістю страхової системи США є участь у страхуванні посередників. Страховий поліс приймається не безпосередньо, а через страхового агента або брокера. Наданням брокерських послуг займаються як окремі особи, так і великі спеціалізовані фірми.

Найбільшою компанією зі страхування майна на страхового ринку США є транснаціональна компанія "State

Farm Insurance". За зібраними страховими преміями компанія займає перше місце не тільки в США, але і у всьому світі. У 2015 році ця компанія збрала страхові премії в розмірі 59,3 млрд дол. Другу сходинку займає Allstate з обсягом страхових премій 30,1 млрд дол. На третьому місці знаходиться Berkshire Hathaway з обсягом страхових премій 29,9 млрд дол. станом на 2015 рік [11].

Американські страхові компанії широко впроваджують інновації різного роду, зокрема і в страхуванні майна. Страховики розробляють велику кількість мобільних додатків, які дають змогу значно спростити процедуру страхування майна, страхуючи його з мобільного телефону, не виходячи з дому. Прикладом таких мобільних додатків є Cover, CoverPocket (персональний страховий консультант), Insurify (інтернет-страхування автомобілів). Причому такі послуги стають доступними не лише для фізичних осіб, але і для підприємств. Страхова компанія Next Insurance розробила старт-ап, який дозволяє малому бізнесу купляти, оновлювати та управляти страховими полісами через спеціальний веб-сайт. Компанія пропонує такі послуги у 50-ти штатах США.

Також варто відмітити компанію "State Farm Insurance", яка активно впроваджує інновації на ринку автострахування. Страхова компанія дослідила, що кожна п'ята автомобільна аварія викликана розсіяністю водія. Щоб уникнути цього, "State Farm Insurance" пропонує використовувати спеціальні камери, які аналізують поведінку водія, і сповіщають у випадку, якщо водій відволікається [6].

Страховий бізнес Великобританії концентрується в Лондоні як світовому фінансовому центрі. Найбільший Лондонський міжнародний страховий ринок обслуговує фінансові потоки ряду країн і компаній. Лондонський міжнародний страховий ринок характеризується значним кадровим потенціалом, фахівцями страхового ринку, високорозвинутою інфраструктурою ринку, а також присутністю тут широко відомої страхової корпорації Ллойд. У Лондоні розташовані центральні офіси всіх найбільших міжнародних страхових і перестрахових брокерів. Страхові компанії Великобританії не мають права займатися будь-яким іншим видом бізнесу, окрім страхування. Вони сплачують податок на прибуток від страхової діяльності, а також податок на майно [5].

На страховому ринку Великобританії станом на 2015 рік діє 903 страхових компанії "non-life", з яких 340 зареєстровані в Великобританії, а штаб-квартири інших 563 страхових компаній знаходяться в інших країнах ЄС. До найбільших британських страхових компаній в галузі "non-life" належать AIG Europe (страхові премії складають £ 5648 млн), Aviva Insurance (£ 4875 млн) та Royal & Sun Alliance Insurance (£ 4222 млн).

Говорячи про розвиненість ринку страхування, звернемо увагу, що з 26,7 мільйонів домогосподарств Великобританії поліс автострахування мають 21,1 млн, а поліс страхування нерухомості — 17 млн. Щорічно британець витрачає в середньому 200 фунтів стерлінгів на страхування нерухомості і 700 фунтів стерлінгів на страхування автомобілів. Станом на 2015 рік страхові компанії щоденно здійснюють виплати зі страхування майна в розмірі £ 12.9 млн, зокрема £ 8,2 млн фізособам та £ 4.7 млн юрособам. До найпоширеніших видів ризиків, від яких страхуються домогосподарства відно-

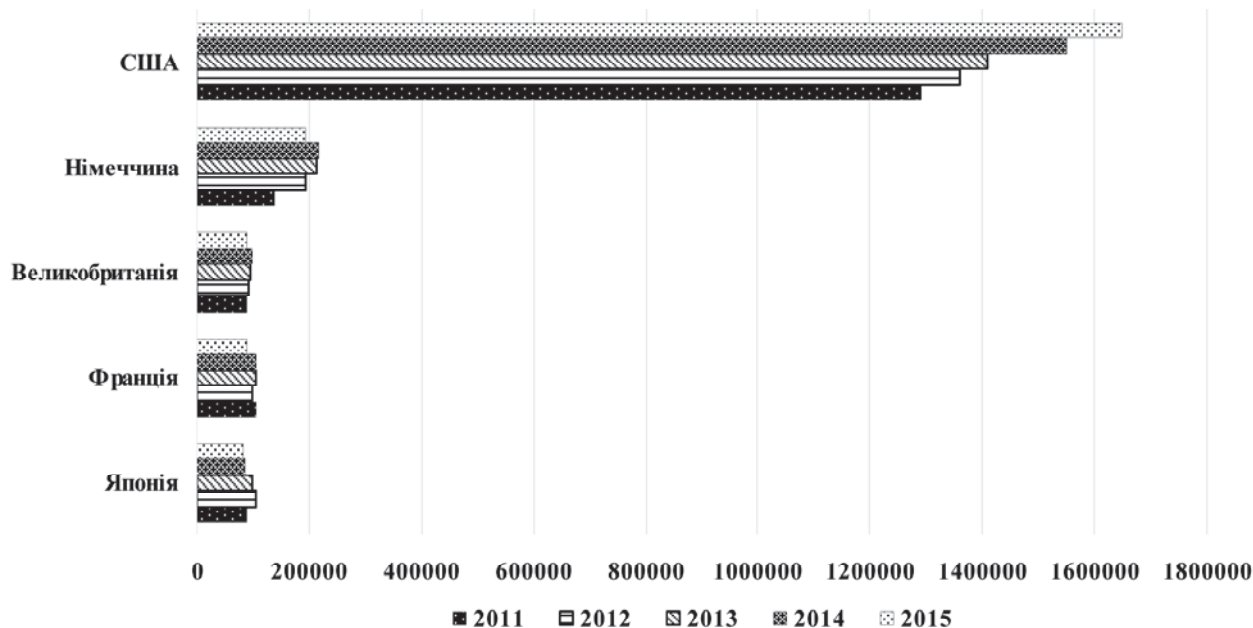

Рис. 1. Динаміка валових страхових премій "non-life" за період 2011–2015 рр., млн дол. США

Джерело: побудовано автором на основі даних [8], [10].

сяться: погодні умови — 25%, затоплення — 21%, вогонь — 13%, крадіжки — 13%, випадкове пошкодження — 10% [7].

У Франції, аналогічно США, страхування "non-life" за обсягом валових страхових премій значно поступається страхуванню життя. Однак кількість страхувальників зі страхування життя є значно меншою. З 1982 року у Франції діє Закон про страхування майна від наслідків стихійних лих, який передбачає, що держава повинна відпрацьовувати спеціальні "плани ризику", в яких будь-яка територія відноситься до тієї чи іншої зони небезпеки за схильності до тих чи інших стихійних лих. При цьому відшкодування витрат, завданих стихійним лихом, не здійснюється в районах, які оголошені "зонами ризику", непридатними для будівництва та іншої діяльності через підвищену небезпеку [3].

Страховий ринок Німеччини характеризується динамічним розвитком. Щорічний приріст обсягу надходження страхових платежів складає близько 10%. Майнове страхування в структурі національного страхового ринку Німеччини складає 51%. Валові премії страхування майна у 2015 році становили 24224 млн євро. Сектор обслуговування фізичних осіб перевищує юридичних. Так, станом на 2015 рік премії страхування від фізичних осіб становили 53,3% від сукупного обсягу, а премії від юридичних осіб — 46,7%. Що стосується каналів реалізації страхових послуг, то тут найбільша питома вага припадає на страхових агентів. Страховики в Німеччині, аналогічно Великобританії, не мають права займатися будь-якою іншою діяльністю, крім страхування.

Всі діючі в Німеччині національні й іноземні страхові компанії підлягають обов'язковому державному нагляду з боку Федерального відомства нагляду за діяльністю страхових компаній. Всі іноземні страхові компанії, які мають намір здійснювати діяльність зі страхування в Німеччині, повинні пройти процедуру ліцензування. Однак слід зазначити, що споживачі страхових послуг не виявляють великої довіри до іноземних

компаній та орієнтовані, головним чином, на підтримку вітчизняних страховиків. Тому проникнення на страховий ринок за допомогою нових каналів продажу є доволі проблематичним [5].

Лідерами на німецькому ринку страхування є передові страхові компанії світу. Такою компанією є "Allianz" — лідируюча страхова компанія, яка діє не лише в Німеччині, але й в усьому світі, і надає послуги зі страхування, управління активами, асистансу та консалтинг. "ERGO Insurance Group" — одна з найбільших страхових компаній в Німеччині. "Generali Deutschland" — найбільший страховий холдинг в Німеччині [9].

Німецькі страхові компанії роблять послуги зі страхування доступними кожному. Компанія Allianz впровадила інноваційний проект з мікрострахування, який направлений на надання послуг страхування сім'ям з низьким доходом. В Азії, Африці та Латинській Америці більше 50 млн людей покриті захистом мікрострахування від страхової компанії Allianz. Все частіше Allianz співпрацює з телекомунікаційними компаніями, підприємствами роздрібною торгівлі та споживчими компаніями, щоб зробити мікрострахування доступним для більш широкої аудиторії.

Для страхового ринку Японії характерним є жорстка регламентація діяльності страхових організацій державою. Така специфіка приводить до того, що японські страхові компанії, як правило, національні, і діють на національному ринку. Без згоди міністерства фінансів не можуть змінюватися ставки страхових премій. Система страхування складається з великого числа відділень і агентів, число страхових агентів у великих компаній досягає декількох десятків тисяч. Галузь страхування майна традиційно набагато менша за розмірами, ніж страхування життя. В Японії налічується близько 600 тисяч страхових агентів. На їх частку припадає основний продаж страхових послуг — до 90 відсотків по ризикових видах. Діяльність брокерів була дозволена лише в 1996 р., тому на їх частку припадає менше 1% продажів.

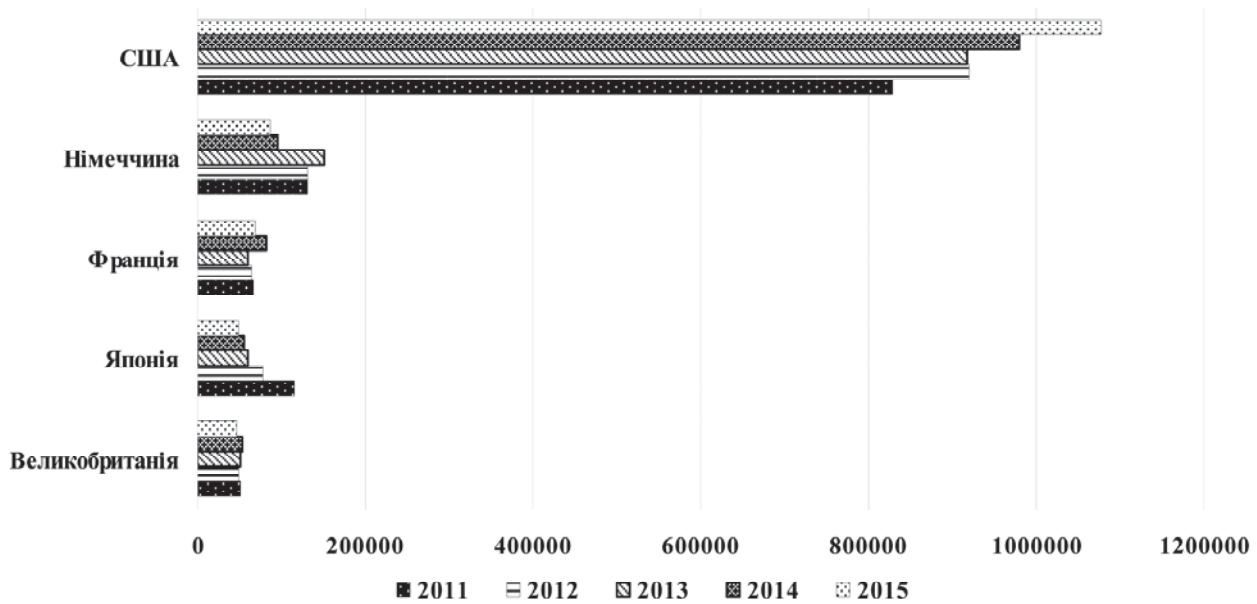

Рис. 2. Динаміка валових страхових виплат "non-life" за період 2011–2015 рр., млн дол. США

Джерело: побудовано автором на основі даних [8], [10].

Проведемо аналіз динаміки валових страхових премій "non-life" для даних країн (рис. 1).

З рисунку 1 бачимо, що безсумнівним лідером по величині валових страхових премій страхування "non-life" виступають США з показником 1647,4 млрд дол. і мають тенденцію до зростання. Так, за період з 2011 до 2015 років, валові страхові премії зросли в 1,28 рази. Другу сходинку зайняла Німеччина. В 2015 році валові страхові премії Німеччини становили 193,4 млрд дол.

У Франції показник валових страхових премій дещо нижчий, і становить 90,0 млрд дол. Слід відмітити, що незначний спад відбувся і у 2012 році. Що стосується Великобританії, то обсяг премій у 2015 році склав 85,2 млрд дол., що також зменшилися порівняно з попереднім роком на 7,4 млрд дол.

Негативна тенденція спостерігається і у Японії, де починаючи з 2013 року валові страхові премії "non-life" мають тенденцію до спаду. У результаті чого за даним показником Японія поступається США, Великобританії, Франції та Німеччині.

Проведемо аналіз динаміки валових страхових виплат "non-life" для даних країн (рис. 2).

У динаміці валових страхових виплат за страхуванням "non-life" лідируючу позицію займають США. У 2015 році виплати становили 1077,3 млрд дол. Рівень виплат склав 65,4%. На другому місці Німеччина (86138 млн дол.) з рівнем виплат 44,5%. Валові страхові виплати Німеччини зменшувалися починаючи з 2013 року.

У Франції валові страхові виплати "non-life" становили у 2015 році 69,9 млрд дол., що на 12 млрд дол.

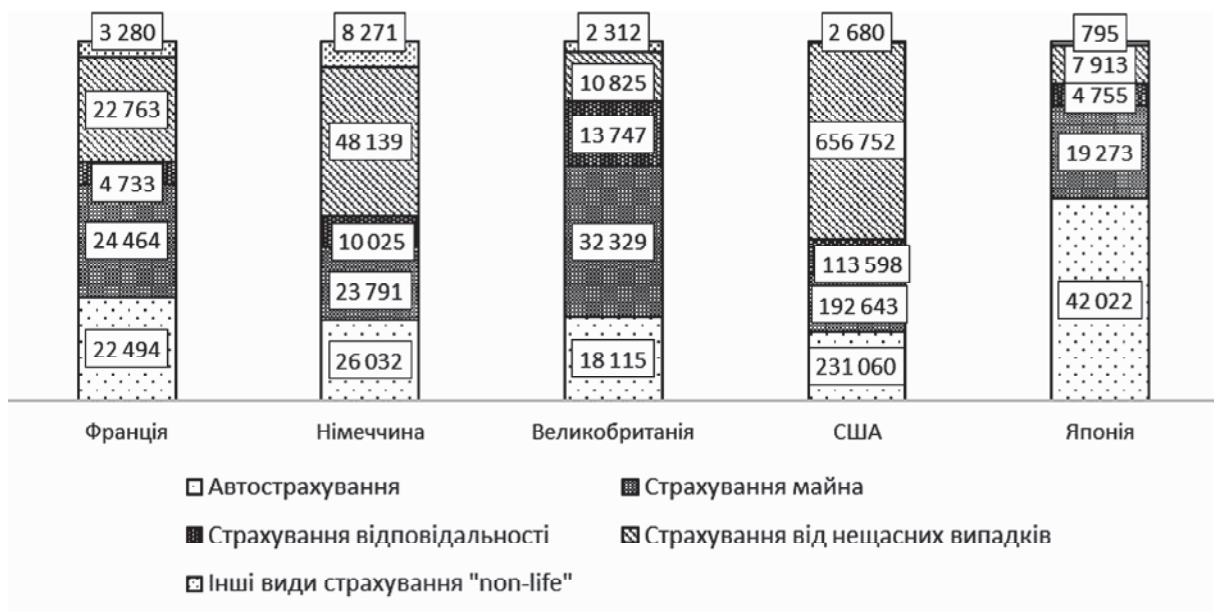

Рис. 3. Загальна структура "non-life" страхування досліджуваних країн в 2015 році, млн дол. США

Джерело: побудовано автором на основі даних [8; 10].

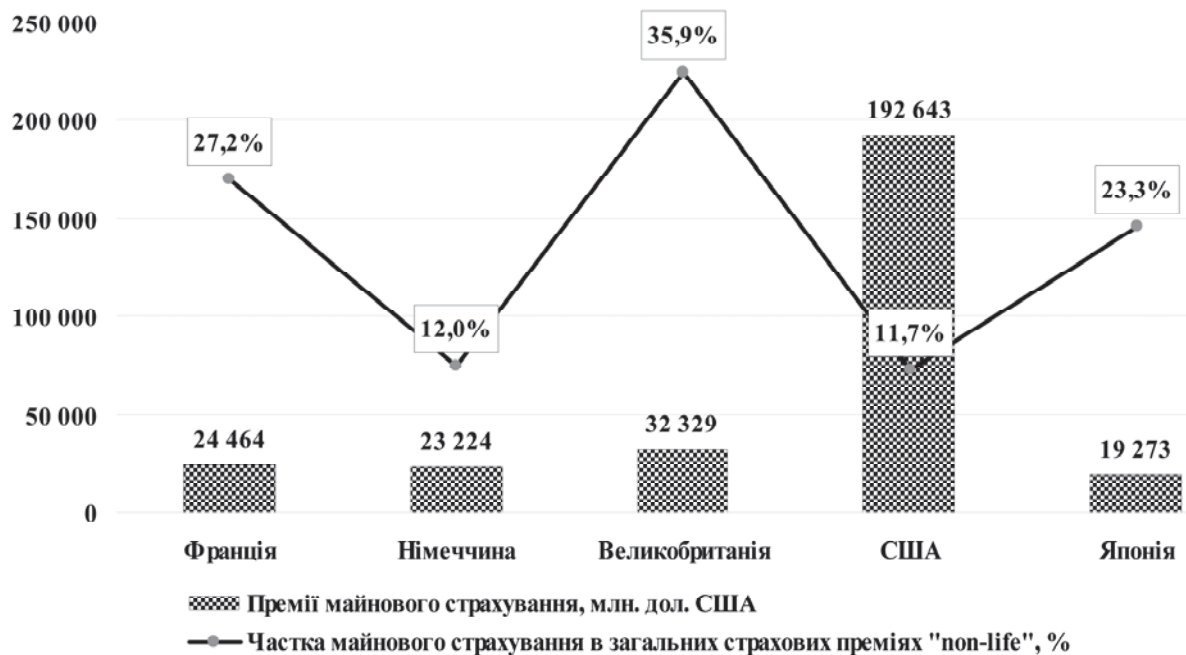

Рис. 4. Динаміка валових страхових премій страхування майна станом на 2015 рік

Джерело: побудовано автором на основі даних [10].

менше, ніж в попередньому році. Однак рівень виплат у Франції є найвищим із проаналізованих країн, і становить 77,8%. В Японії спостерігається спадаюча тенденція страхових виплат. У 2015 році цей показник становив 48,8 млрд дол., а рівень виплат 59,1%. Найнижча величина валових страхових виплат "non-life" у Великобританії і становила 47,2 млрд дол. У 2015 році рівень виплат у країні був 52,4%.

Проаналізуємо загальну структуру "non-life" страхування в досліджуваних країнах. За розміром валових страхових премій автострахування займає найбільшу частку в Японії, і становить 56,2%. У США та Німеччині значну частку займає страхування від нещасних випадків, яке становить відповідно 54,9% та 41,4%. Страхування майна у структурі валових страхових премій "non-life" переважає у Великобританії та Франції.

На рисунку 4 представлена динаміка валових страхових премій страхування майна у досліджуваних країнах. Бачимо, що за цим показником США займає перше місце. Станом на 2015 рік обсяг страхових премій становив 192 643 млн дол. США. Однак частка майнового страхування є не досить великою, і становить лише 11,7%. В Німеччині цей відсоток є дещо більшим, і становить 12,0%.

На другому місці за обсягами премій зі страхування майна знаходиться Великобританія з показником 32 329 млн дол. США. Частка майнового страхування в загальних страхових преміях "non-life" є максимальною серед досліджуваних країн, і становить 35,9%. Франція займає третю сходинку з обсягами премій 24 464 млн дол. США, і часткою 27,2%. В Японії обсяги премій становлять 19 273 млн дол. США, а частка 23,3%.

Ми прослідкували, що в досліджених країнах майнове страхування займає досить високу частку в структурі страхування "non-life".

У результаті проведених досліджень можна виявити, що найрозвинутішими ринками майнового страхування є ринки США, Великобританії та Німеччини. Цьо-

му сприяли ряд факторів, серед яких досконала законодавча база, багаторічний досвід, наявність стійких, фінансово незалежних та конкурентоспроможних страхових компаній, які є лідерами в усьому світі, та високий професійний рівень страховиків. Все це сприяє їх успішному функціонуванню як на національному, так і на світовому страхових ринках.

Страховий ринок України, на відміну від ринків розвинутих країн, знаходиться ще на стадії формування. Функції страхування в нашій країні виконуються ще неповною мірою, що зумовлено такими факторами, як невисокий рівень платоспроможного попиту на страхові послуги, наявність недобросовісних страховиків, недостатньо розвинена система державного регулювання національних страхових ринків, та відсутність дієвих економічних стимулів розвитку страхової діяльності [5, с. 233].

На нашу думку, Україні необхідно розвивати такий напрям діяльності страхових компаній, як залучення іноземного капіталу. Доступ зарубіжних страхових компаній на національний ринок сприятиме припливу іноземного капіталу в інші галузі, оскільки іноземні компанії займаються страхуванням різноманітних ризиків. Прихід іноземних страховиків стає сигналом для інших інвесторів, що вказує на сприятливий економічний клімат у державі. В цілому, залучення іноземного капіталу стимулює конкуренцію, що в свою чергу призводить до зниження тарифів на страхові послуги, забезпечує доступність страхових послуг і сприяє прихильності фізичних і юридичних осіб до страхування.

У зв'язку з тим, що однією з основних тенденцій світового страхового ринку є використання сучасних інформаційних технологій, а саме Інтернет-продаж, можна також запропонувати українським страховикам використовувати схожі технології у своїй діяльності. Це сприятиме збільшенню обсягів надання послуг за рахунок зручності процесу страхування та значно нижчих цін порівняно з продажами у звичайному режимі. Сприя-

ню високих темпів розвитку страхової галузі в Україні сприятимуть, зростання страхової культури, необхідність захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб, наявність значної кількості незастрахованих об'єктів, розширення споживчого кредитування, іпотечного кредитування, підвищення управлінської культури у вітчизняних страхових компаніях.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у результаті проведеного аналізу вдалося дослідити рівень розвитку майнового страхування в розвинутих країнах. Ми переконалися, що незважаючи на лідерство в майновому страхуванні, практика функціонування страхових ринків цих країн має істотні відмінності, які пов'язані з тенденціями розвитку даної країни та питомою вагою обсягу зібраних страхових премій та виплат. Ми також звернули увагу на те, що страхові ринки досліджуваних країн динамічно розвиваються, застосовуючи різноманітні інноваційні рішення. Щодо України, то формування розвинутого ринку страхових послуг необхідно здійснювати з врахуванням тенденцій і особливостей розвитку страхових ринків розвинених країн. Це сприятиме забезпеченню умов для ринкових перетворень, збільшенню рівня конкурентоспроможності вітчизняних страхових компаній та стабільному розвитку національної економіки і міжнародних відносин. Підвищення ефективності страхової діяльності можливо лише шляхом проведення ефективної державної політики, направленої на регулювання страхового ринку в Україні.

Література:

1. Марценюк-Розарьєнова О.В. Майнове страхування: особливості, значимість та перспективи розвитку / Фінансовий простір. — 2014. — № 3. — С. 147—153.
2. Рубан С.О. Майнове страхування: досвід країн Європи / С.О. Рубан, Д.Р. Абрамітова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. — 2012. — № 36. — С. 228—236.
3. Серикова Г.С. Зарубежный опыт функционирования страхового рынка в условиях интеграции [Електронний ресурс] / Г.С. Серикова, А.М. Тынгишева // Ассоциация "Евразийский экономический клуб ученых". — 2013. — Режим доступа: <http://group-global.org/ru/node/49828>
4. Система страхования в США [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://financial-crisis.ru/sistema-straxovaniya-v-ssha/>
5. Супрун А. Світовий і національний страховий ринок: відмінності та взаємозв'язки / А. Супрун, Т. Петрішина // Економічний аналіз. — 2012. — № 11. — С. 233—237.
6. Accenture Innovation Series. Innovative ideas in the Insurance Industry. — 2016 [Electronic resource]. — Mode of access: https://www.accenture.com/t20161207-T030055__w__/in-en/_acnmedia/PDF-39/Accenture-Insurance-Innovation-Series-10th-Edition.pdf
7. Association of British Insurers. UK Insurance & Long Term Savings Key Facts 2015 [Electronic resource]. — Mode of access: <https://www.abi.org.uk/~media/files/documents/publications/public/2015/statistics/key%20facts%202015.pdf>
8. European insurance in figures [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.insuranceeurope.eu/european-insurance-industry-database>
9. Insurance & Finance Companies. German insurance companies [Electronic resource]. — Mode of access: <http://insurance-companies.co/germany-insurance-companies/>
10. The Organisation for Economic Co-operation and Development. Insurance indicators [Electronic resource]. — Mode of access: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=INSIND>
11. Top 25 U.S. Property/Casualty Insurers [Electronic resource]. — Mode of access: <https://www.thebalance.com/top-u-s-property-casualty-insurers-462505>

References:

1. Martsenyuk-Rozarenova, O. V. (2014), "Property insurance: features, importance and prospects of development", Financial space, vol. 3, pp. 147—153.
 2. Ruban, S.O. (2012), "Property insurance: the experience of European countries", Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoyi systemy Ukrayiny, vol. 36, pp. 228—236.
 3. Serikova, G.S. Tynhysheva, A.M. (2013), "Foreign experience of functioning the insurance market in terms of integration", available at: <http://group-global.org/ru/node/49828>
 4. Financial-crisis (2014), "Insurance system in the United States", available at: <http://financial-crisis.ru/sistema-straxovaniya-v-ssha/> (Accessed 20 February 2017).
 5. Suprun, A. Petrushina T. (2012), "Global and national insurance market: distinctions and relations", Economic analysis, vol. 11, pp. 233—237.
 6. Accenture (2016), "Accenture Innovation Series. Innovative ideas in the Insurance Industry" available at: https://www.accenture.com/t20161207T030055__w__/in-en/_acnmedia/PDF-39/Accenture-Insurance-Innovation-Series-10th-Edition.pdf (Accessed 21 February 2017).
 7. Association of British Insurers (2015), "UK Insurance & Long Term Savings Key Facts 2015" available at: <https://www.abi.org.uk/~media/files/documents/publications/public/2015/statistics/key%20facts%202015.pdf> (Accessed 28 February 2017).
 8. Insurance Europe (2016), "European insurance in figures", available at: <http://www.insuranceeurope.eu/european-insurance-industry-database> (Accessed 21 February 2017).
 9. Insurance & Finance Companies (2016) "German insurance companies", available at: <http://insurance-companies.co/germany-insurance-companies/> (Accessed 21 February 2017).
 10. The Organisation for Economic Co-operation and Development (2015) "Insurance indicators", available at: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=INSIND> (Accessed 18 February 2017).
 11. The Balance (2016) "Top 25 U.S. Property/Casualty Insurers", available at: Mode of access: <https://www.thebalance.com/top-u-s-property-casualty-insurers-462505> (Accessed 28 February 2017).
- Стаття надійшла до редакції 15.03.2017 р.*